

УДК 378.016:1

ФУРКАЛО Володимир – кандидат філософських наук, доцент кафедри соціальних і правових дисциплін, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2, вул. Садова, м. Умань, Україна, індекс 20300 (5522наука165@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4707-6788>

ФУРКАЛО Вікторія – кандидат філософських наук, доцент кафедри соціальних і правових дисциплін, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2, вул. Садова, м. Умань, Україна, індекс 20300 (5522наука165@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0502-3207>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.46.13>

Бібліографічний опис статті: Фуркало, В., Фуркало, В. (2023). Особливості профілювання філософії в процесі викладання її для нефілософських спеціальностей. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філософія», № 46, 200–213, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.46.13>*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФІЛЮВАННЯ ФІЛОСОФІЇ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ЇЇ ДЛЯ НЕФІЛОСОФСЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Анотація. У статті проаналізовано особливості профілювання філософії в процесі викладання її для нефілософських спеціальностей. **Метою статті** є аналіз особливостей профілювання філософії в процесі викладання її для нефілософських спеціальностей. **Методологія.** На основі аналізу науково-педагогічних джерел, визначено, що «профілювання» розглядається як збір та аналіз інформації у процесі викладання філософії, як навчальної дисципліни, що включає в себе, з однієї сторони, видову профілізацію відповідного вищого освітнього закладу, його конкретного інституту чи факультету, пов'язану з застосуванням навчального матеріалу конкретної наукової дисципліни, з іншої – галузеву профілізацію, яка передбачає застосування матеріалу навчальної дисципліни відповідної галузі, в якій будуть реалізовувати свою діяльність майбутні

фахівці. **Наукова новизна.** З'ясовано, що саме філософія сприяє формуванню всебічно розвинутої особистості. Тісний зв'язок із профілем вищого освітнього закладу в процесі викладання філософії дає змогу активізувати вивчення курсу майбутніми фахівцями. Демонструючи зв'язок викладання курсу філософії з профілем вищого освітнього закладу, науково-педагогічний працівник активізує мотиваційну сферу суб'єктів навчання та додає усвідомленість в його процес навчання.

Визначено, що змістовне наповнення дисципліни філософії не залежить від профілю вищого освітнього закладу, але його врахування здійснює вплив на навчальну діяльність, через постійний пошук, відповідно до спеціалізації відповідних методів, способів надання філософського матеріалу, де важливу роль відводиться викладачу філософії, який має зацікавити кожного студента у вивченні даного курсу. **Висновки.** Вважаємо, що необхідно додати у зміст навчальної дисципліни інформацію з профілюючих наук, з метою продемонструвати, як закони діалектики чи певні філософські категорії та поняття працюють в цих науках і допомагають їм в наукових дослідженнях. Основна ідея полягає в тому, щоб викладач володів такими знаннями, уміннями та навиками з метою показати взаємозв'язок філософської проблематики із професійною спрямованістю.

Ключові слова: профілювання, філософське мислення, філософія, викладання, самоідентифікація, заклад вищої освіти.

FURKALO Volodymyr – Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor at the Department of Social and Legal Disciplines, Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychnya, 2, Sadova str., Uman, Ukraine, postal code 20300 (5522nauka165@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4707-6788>

FURKALO Viktoriia – Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor at the Department of Social and Legal Disciplines, Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychnya, 2, Sadova str., Uman, Ukraine, postal code 20300 (5522nauka165@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0502-3207>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.46.13>

To cite this article: Furkalo, V., Furkalo, V. (2023). Osoblyvosti profiliuvannya filosofii v protsesi vykladannya yii dlia nefilosofskykh spetsialnostei [Peculiarities of profiling philosophy in the process

of teaching it for non-philosophical majors]. *Liudynoznavchi studii: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia "Filosofia" – Human Studies. Series of "Philosophy": a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, № 46, 200–213, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.46.13>*

FEATURES OF PROFILING PHILOSOPHY IN THE PROCESS OF TEACHING IT FOR NON-PHILOSOPHICAL SPECIALTIES

Abstract. *The article analyzes the peculiarities of profiling philosophy in the process of teaching it for non-philosophical majors. **The purpose of the article** is to analyze the features of profiling philosophy in the process of teaching it for non-philosophical majors. **Methodology.** Based on the analysis of scientific and pedagogical sources, it was determined that "profiling" is considered as the collection and analysis of information in the process of teaching philosophy, as an educational discipline, which includes, on the one hand, the specific profiling of the corresponding higher educational institution, its specific institute or faculty, related to the application of the educational material of a specific scientific discipline, on the other - branch profiling, which involves the application of the material of the educational discipline of the relevant field in which future specialists will carry out their activities. **Scientific novelty.** It was found out that it is philosophy that contributes to the formation of a comprehensively developed personality. A close connection with the profile of a higher educational institution in the process of teaching philosophy makes it possible to intensify the study of the course by future specialists. Demonstrating the connection between the teaching of the philosophy course and the profile of the higher educational institution, the scientific and pedagogical worker activates the motivational sphere of the subjects of study and adds awareness to his learning process. It was determined that the meaningful content of the discipline of philosophy does not depend on the profile of the higher educational institution, but its consideration has an impact on educational activity, through the constant search, in accordance with the specialization of relevant methods, of ways of providing philosophical material, where an important role is assigned to the philosophy teacher, who should*

*interest everyone student in studying this course. **Conclusions.** We believe that it is necessary to add information from profiling sciences to the content of the academic discipline, in order to demonstrate how the laws of dialectics or certain philosophical categories and concepts work in these sciences and help them in scientific research.*

The main idea is for the teacher to have such knowledge, skills and abilities in order to show the relationship between philosophical issues and professional orientation.

Key words: *profiling, philosophical thinking, philosophy, teaching, self-identification, institution of higher education.*

Постановка проблеми. У сучасних вищих освітніх закладах гуманітарні знання, які здобувають студенти орієнтовані на формування фахівця з широким обсягом знань та інтересів, обізнаністю, що чітко усвідомлює та розуміє свої життєві цінності та потреби. Під час навчання у закладі вищої освіти відбувається формування творчого мислення, розуміння суті обраної професії в системі соціальних та історичних практик, здатності набувати нові знання, що забезпечує конкурентноздатність майбутніх фахівців на сучасному ринку праці. А відкритість до нових знань та нововведень формує психічний стан людини, що визначає готовність і конкретні особливості її поведінки для реалізації творчого пошуку, відмову від стереотипних моделей поведінки, посилення інтуїції як важливої складової творчості та успішності у навчанні.

У наш час активізується інтеграція наук, і найбільш розповсюдженими є міждисциплінарні дослідження, що поєднують зусилля гуманітарних та природничих наук. У сучасних умовах, випускник закладу вищої освіти житиме і здійснюватиме свою діяльність у соціальному просторі, у нескінченій мережі людських стосунків та різних вчинків. У зв'язку з цим, майбутній фахівець має бути підготовленим до суспільного життя, для цього йому необхідно володіти системою знань з філософії про сучасні філософські проблеми світу, людини та суспільства, розуміння багатоваріантності шляхів культурного і цивілізаційного поступу людства та власне ставлення до них. Саме вивчення філософії надає знання і розуміння складних суперечливих процесів розвитку суспільства та позитивно впливає

на зростання соціальної зрілості індивідів, формуванню їхнього соціального мислення.

Таким чином, вивчення філософії має бути підпорядковане виробленню здатності розуміти світоглядні та методологічні питання, бути обізнаним для пошуку правильних відповідей на них, на основі цього, необхідно оволодіти навичками раціонального та критичного мислення, що допоможе особистості правильно розподіляти пріоритети своїх життєвих запитів відповідно до шкали цінностей, визначати основні принципи відношення до навколишньої реальності, до власної діяльності, до соціуму і до власної особистості.

Тому особливості профілювання філософії в процесі викладання її для нефілософських спеціальностей відіграє важливе значення та потребує детального вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Впродовж багатьох років науковці В. Астахова, Л. Белова, Ю. Костенко, В. Лозовий, В. Сухіна, О. Романовський акцентували увагу в своїх працях на вивченні проблеми гуманізації освіти, які визначили, що необхідно у фахівців нефілософських спеціальностей сформувати корпус новий тип мислення з яскраво вираженими гуманістичними цінностями, моральним імперативом, фундаментально і професійно підготовленими до реалізації ефективної діяльності в сучасних умовах. Різні аспекти викладання представлені у наукових працях таких вчених, як І. Бичко, Р. Едглі, М. Максюта, Т. Павлова, Дж. Рудісілл.

Але варто зауважити, що в існуючих наукових дослідженнях не було достатньо висвітлено особливості профілювання філософії в процесі викладання її для нефілософських спеціальностей, що й обумовило актуальність обраної проблеми дослідження.

Метою статті є аналіз особливостей профілювання філософії в процесі викладання її для нефілософських спеціальностей.

Основна частина дослідження. У контексті нашого дослідження, вважаємо за необхідне проаналізувати поняття «профілювання», що відповідно до науково-педагогічних джерел, що розглядається як збір та аналіз інформації у процесі викладання філософії, як навчальної дисципліни, що включає в себе, з однієї сторони, видову профілізацію відповідного вищого освітнього закладу, його конкретного інституту чи факультету, пов'язану

з застосуванням навчального матеріалу конкретної наукової дисципліни, з іншої – галузеву профілізацію, яка передбачає застосування матеріалу навчальної дисципліни відповідної галузі, в якій будуть реалізовувати свою діяльність майбутні фахівці (Гладуш В.А., Лисенко Г.І., 2014; Педагогіка вищої школи, 2016)

Як відомо, філософія є важливою складовою вузівської освіти тому виступає особливою формою пізнання світу, системою знань про фундаментальні принципи і основи людського існування, про загальні проблемні питання людського відношення до навколишньої дійсності, суспільства і духовного життя в усіх його виявленнях (Педагогіка вищої школи, 2016, с. 47).

Також, філософія як методологія пізнання і соціальної дії визначає основні шляхи розвитку суспільства, окреслює головні тенденції духовного осягнення світу на практиці, постійно актуалізує радикальні проблеми індивіда і буття на шляхах утвердження високих загальнолюдських цінностей. Вона розробляє всеосяжні методи для пізнання, які використовуються в різних галузях теоретичного знання.

Саме за допомогою філософського стилю мислення реалізується міцний інформаційний зв'язок філософії з іншими науками, вона сприяє формуванню цілісної картини світу, та займає одне з головних місць в системі наукових знань, це пов'язано з тим, що більшість природничих наук, насамперед, мають тісний зв'язок з філософією, які з часом вийшли за її межі, а саме: астрономія, біологія, математика, фізика, хімія, крім того, з філософії беруть свої початки такі суспільно-гуманітарні науки, як політологія, правознавство, психологія та соціологія (Онишук О., 2009, с. 140).

На даний час, існує велика кількість вчених-філософів, які у своїх дослідженнях активізували увагу на філософському аналізі. Так, наприклад, аналізуючи загальну теорію відносності Альберта Ейнштейна у фізиці (1916), що характеризувалася як теорія гравітації, була піднята на рівень філософії, в математиці була запропонована континуум-гіпотеза Георгом Кантором тощо. Значна кількість дослідників у процесі своїх наукових дослідженнях створювали і продовжують писати філософські твори, в яких на методологічному рівні здійснюють аналіз власних результатів в науці, серед яких: наприклад, Н. Бор, Д. Бом,

Г. Вейль, С. Вавилов, В. Вернадський, В. Гейзенберг, К. Тимирязєв, І. Павлов.

Таким чином, на основі проведеного аналізу, вважаємо за необхідне визначити особливість профілювання філософії в процесі викладання її для нефілософських спеціальностей. На наш погляд, перш за все, додати у зміст навчальної дисципліни інформацію з профілюючих наук, з метою продемонструвати, як закони діалектики чи певні філософські категорії та поняття працюють в цих науках і допомагають їм в наукових дослідженнях.

Крім того, на практичних заняттях важливо рекомендувати для студентів конкретні завдання, які пов'язані з розглядом тих чи інших філософських проблем крізь призму, наприклад, соціально-гуманітарних, природничих та технічних наук, продемонструвати і навчати майбутніх фахівців самостійно використовувати методологічні підстави застосування основних принципів діалектики при аналізі теоретичних і практичних проблем обраного фаху; розкривати важливість наукового розуміння світу і місце особистості у ньому; формувати у студентів наукові погляди на роль особистості в технічній сфері, поглибити можливості опанування індивідом навколишнього світу і свого існування в соціумі; розвивати у майбутніх фахівців особистісно-професійні якості, насамперед, духовні, моральні, інтелектуальні та багато інших, за допомогою яких вони зможуть комфортно себе почувати у соціумі, та у професійній діяльності; продемонструвати соціальні детермінанти розвитку наукових галузей, акцентуючи увагу на тому, що дана наука є складовою технічного або гуманітарного процесу, та сприяє розвитку особистісних і соціальних відносин.

Для профілювання філософії в процесі викладання її для нефілософських спеціальностей, науково-педагогічним працівникам необхідно сформувати у майбутніх фахівців відповідну установку на вивчення філософії, яка полягає у важливості отриманих знань з даного для майбутнього фаху. Також необхідно мати відповідну підготовку, щоб правильно розуміти філософську мову, володіти високими здібностями щодо реалізації мислинневих операцій, що відсутнє частково у студентів нефілософських спеціальностей. Слушним є наукова точка зору, філософа М. Мамардашвілі, який зазначав, що відповідно до

змісту філософії, її неможливо викладати студентам технічних спеціальностям, оскільки дана дисципліна не являє собою комплекс знань, які можна передавати іншим і навчити їх (Андрущенко В., Горбунова Л., Зязюн Л., 2007, с. 65).

А німецький філософ Г. Гегель у XIX ст., у своїх наукових працях, підкреслював, що з метою удосконалення викладання філософії у вищих закладах освіти, необхідно вивчати філософії як можна раніше і забезпечувати розвиток самостійного мислення. Таким чином, на основі позиції цього філософа, можемо констатувати, що з'ясування свого місця в реальному просторі та власного ставлення до нього є основною проблемою кожного індивіда, і не можливо втекти від цього. Інший філософ І. Кант висловлював два ключові напрямки і два головні джерела власної філософії: зоряне небо над головою (змінити його ми не зможемо) і моральний закон всередині нас (піддається змінам і впливу).

І, як зазначав даний філософ, моральний закон відрізняє нас один від одного. З метою вирішення зазначеної, необхідно ознайомлюватися з філософськими теоріями, які допомагають вирішувати головні завдання своєї само ідентифікації (Андрущенко В., Горбунова Л., Зязюн Л., 2007, с. 65).

Крім того, філософ Г. Гегель у своїх наукових дослідженнях, зазначав, що викладання філософії у вищих закладах освіти має ґрунтуватися на оволодінні відповідними знаннями, що можливо за рахунок методичної впорядкованості, що допомагає зробити вивченням даної науки доступною.

На наш погляд, такий підхід відіграє важливе значення у освітньому процесі, та виступає світоглядним потенціалом для майбутнього фахівця і достойного представника суспільства, при цьому внутрішня установка, також має вагоме значення, насамперед, для кращого сприйняття та розуміння курсу філософії.

Основну роль при цьому, відіграє науково-педагогічний працівник, який викладає філософію, і основним його завданням є ознайомлення майбутніх фахівців з даним курсом та сприяти кожному студенту здійснювати пошук варіантів відповідей на питання власної світоглядної орієнтації, що допоможуть сформувати свій кругозір, що включає в себе не лише погляди, що

виражається у відношенні індивіда до світу, але й аргументовані зазначеними поглядами мотиви і цінності орієнтації, ідеали, правила і норми діяльності (Кіпень В., Коржов Г., 2001, с. 87).

У зв'язку з тим, що особливою властивістю філософських теорій, є те, що представлені в них позиції обґрунтовані, то ознайомлення з ними має надати методи, навички аргументування власної світоглядної позиції, тобто мова йде про те, щоб навчити майбутніх фахівців нефілософських спеціальностей самостійно мислити.

Сучасний фахівець, який володіє навичками доказового переосмислення інших систем суджень, думок про життя, природу, суспільство, які може надати філософська освіта, матиме можливість: протидіяти різним формам пропагандистської діяльності; брати на себе відповідальність за вирішення нагальних проблем і буде наділений свідомою індивідуальністю.

Таким чином, необхідно зазначити, що чітке усвідомлення студентами важливості основних проблемних питань є важливою умовою прояву інтересу до вивчення філософії.

Перш за все, педагогу в процесі викладання філософії, необхідно продемонструвати, що знання з даного курсу є теоретичними і практичними методами за рахунок яких здійснюється пошук відповідей на основні проблемні питання, які хвилюють кожного індивіда.

Проблемність викладання є основою, навколо якої знаходиться філософська концепція, що вивчається, тобто необхідно знати питання, на які дає відповідь філософ. Але, необхідно зазначити, що філософські питання виступають запитаннями кожного індивіда, у зв'язку з цим, усвідомлення та розуміння майбутніми фахівцями нефілософських спеціальностей філософських побудов, як пошук відповідей на їхні запитання, сприятиме прояву зацікавленості до вивчення даної дисципліни. Отже, переживання філософського питання як власного, не може виражати байдуже ставлення до поглядів, суджень, які пов'язані з намаганням його вирішити. У зв'язку з тим, що філософські питання у деяких випадках залишаються без відповіді, тобто неможливості отримання абсолютно істинної відповіді, то основні способи їх вирішення завжди пробуджуватимуть думку. Але вирішення для кожного індивіда власної проблеми у формі

філософської концепції є складним і не всі можуть самостійно її вирішити. Тому у даному процесі важливе значення відіграє науково-педагогічний працівник, що виступає наставником і провідником, який має злагоджено використовувати у процесі викладання філософії принципи демократизму, діалогічної взаємодії, активності, свідомості і самостійності, що стосуються навчально-пізнавальної діяльності суб'єктів навчання (Дияк В.В., Тушко К.Ю., 2018, с. 124).

У сучасних умовах до актуальних завдань (проблем методологічного характеру) під час викладання філософії для нефілософських спеціальностей належать: яким чином у нескінченному просторі знань з філософії визначити обов'язкові теми для вивчення, з метою формування філософської культури; як правильно застосовувати в процесі викладання курсу філософії оригінальні праці відомих вітчизняних та зарубіжних філософів. У зв'язку з цим, зміст даної дисципліни має включати перелік відомих філософських праць, які необхідно знати майбутнім фахівцям нефілософських спеціальностей; як саме визначити в процесі викладання філософії зацікавленість студента, його позитивне відношення до певної філософської концепції.

Студентам непрофільних спеціальностей необхідно роз'яснити актуальність їхніх професійних умінь і практичних навичок для майбутнього фаху та важливість знань, які спрямовані розширити їх світогляд загалом. Під час викладання філософії для непрофільних спеціальностей необхідно зазначити, що для студентів властиве позитивне відношення до філософії та в цілому до всіх гуманітарних знань.

У процесі вивчення філософії майбутні фахівці прагнуть з'ясувати зв'язки між такими компонентами культури, як виховання, мистецтво, мораль, наука, освіта, право, релігія, філософія. Як відомо, на генетичному рівні наука взаємопов'язана з філософією. Від середини XV століття до кінця XIX – початку XX століття наука відокремлюється від філософії, і виступає вже самостійним соціальним явищем, що було обумовлено різними факторами, а саме: соціальними та економічними детермінантами, формування буржуазних відносин, для планування на належному рівні розвитку промисловості. І починаючи з XIX ст. відбувається активний процес розвитку науки, техніки

і технології, удосконалення предметів праці, організаційних та управлінських прийомів (Козлова Г.М., 2014).

Протягом певного часу, сучасна наука все більше гуманітаризується, тобто виникає потреба природничо-наукових і технічних напрямів науки у професійних кадрах, які компетентні у своїй діяльності, в результаті досягається набуттям значного обсягу знань світоглядних дисциплін. Активізуючи увагу, на гуманізації сучасної науки, важливо зазначити, що особливу роль у науковому процесі відіграє індивід з усіма його особливостями, здібностями та особистісно-професійними якостями (Holmes N.G., Wieman C.E., Bonn D.A., 2015).

У процесі викладання філософії на непрофільних спеціальностях, необхідно враховувати особливості майбутньої професії, так, наприклад, для технічних спеціальностей, необхідно брати до уваги специфіку технічних наук і самого технічного знання.

Отже, вважаємо за необхідне проаналізувати особливості профілювання філософії в процесі викладання її для нефілософських спеціальностей, що обумовлено такими факторами:

- будь-яка з наукових дисциплін, а саме природничих, технічних, гуманітарних чи суспільних має лаконічний зміст, відображення відповідної науки. Відповідно до цього, предметним виступає наукове мислення, що закріплене у предмет науки, а за допомогою порівнянь, співставлення, переходу з однієї предметної галузі в іншу реалізується філософське мислення, що підпорядковане правилам логіки і здорового глузду, воно є рефлексивним, а зосереджене на об'єкт та процес його вивчення. Тобто, під час рефлексування, ми сприймаємо реальність відносно нашої свідомості, як представлена у формах мислення;

- сутність філософського мислення становить загальний характер філософських понятійно-категоріальних термінів. Наукове мислення здійснюється відповідно до наукових категорій, а філософське – реалізується з філософських категорій і термінів;

- за своїм змістом філософське знання є неоднорідне. Так, як приклад, необхідно зазначити, що вчення про ідеальне виходять за рамки науки, а вчення про існування матеріального світу, суспільства, особистості і її інтелектуальні здібності значно близькі до наукових;

- з цілепокладанням і формуванням цінностей пов'язане філософське мислення зв'язане, а, наприклад наукове – реалізує вже поставлене завдання та мету.

Складним і багатоаспектним процесом є формування світоглядних і методологічних настанов молодой людини, основні аспекти якого вивчені ще не на достатньому рівні, але як відомо, вони формуються усім її життям. Але у всьому світі прийнято, що важливу роль відіграє систематизоване, цілісне вивчення філософії, основною метою якої – допомогти змінити погляди індивіда, в ретельно продумане, обґрунтоване світорозуміння.

Висновок. Вивчення філософії є елементом сучасної моделі вищої освіти, а однією з основних вимог, що висуваються для майбутніх фахівців є вивчення історії філософії, філософської проблематики і методології філософського пізнання. Визначено, що філософія є навчальною дисципліною, яка орієнтована для будь-яких спеціальностей та допомагає формувати у майбутніх фахівців науковий світогляд, здатність критично мислити, застосовуючи при цьому науково-категоріальні терміни, пропонувати нові гіпотези і теорії, проводити дискусії і розв'язувати складні проблеми наукового і світоглядного характеру.

Професійна підготовка майбутніх фахівців нефілософських спеціальностей не забезпечує всебічного розвитку за допомогою власної спеціалізації та профільності. Саме філософія сприяє формуванню всебічно розвинутої особистості. Тісний зв'язок із профілем вищого освітнього закладу в процесі викладання філософії дає змогу активізувати вивчення курсу майбутніми фахівцями. Демонструючи зв'язок викладання курсу філософії з профілем вищого освітнього закладу, науково-педагогічний працівник активізує мотиваційну сферу суб'єктів навчання та додає усвідомленість в його процес навчання. Як відомо, змістовне наповнення дисципліни філософії не залежить від профілю вищого освітнього закладу, але його врахування здійснює вплив на навчальну діяльність, через постійний пошук, відповідно до спеціалізації відповідних методів, способів надання філософського матеріалу, де важливу роль відводиться викладачу філософії, який має зацікавити кожного студента у вивченні даного курсу.

Основна ідея полягає в тому, щоб викладач володів такими знаннями, уміннями та навиками з метою показати взаємозв'язок філософської проблематики із професійною спрямованістю.

Перспективи подальших досліджень стосуватимуться ключових компетенцій, які мають опанувати студенти нефілософських спеціальностей в процесі вивчення філософії у вищому закладі освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гладуш В. А., Лисенко Г.І. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навчальний посібник. Дніпропетровськ, 2014. 416 с.
2. Дяк В.В., Тушко К.Ю. Особливості методики викладання філософії (прикладний та теоретичний аспекти). *Молодий вчений*. 2018. № 8(1). С. 123–127.
3. Кіпень В., Коржов Г. Викладачі вузів: соціологічний портрет. Донецьк : АСТРО, 2001. 215 с.
4. Козлова Г.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник . Одеса: ОНЕУ, ротاپронт, 2014. 200 с.
5. Онищук О. До проблеми ефективності викладання філософії. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2009. №636: Філософські науки. С. 139–141.
6. Педагогіка вищої школи : хрестоматія / упоряд.: В. А. Бугров, А. А. Марушкевич, Є. С. Спіцин. Київ : Київський університет, 2016. 544 с.
7. Андрущенко В., Горбунова Л., Зязюн Л. Філософські засади трансформації вищої освіти в Україні на початку ХХІ століття : монографія . Київ: Педагогічна думка, 2007. 350 с.
8. Holmes, N. G., Wieman, C. E. and Bonn, D. A. (2015) 'Teaching critical thinking.', *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. National Academy of Sciences, 112(36), pp. 11199–204. doi: 10.1073/pnas.1505329112.

REFERENCES

1. Hladush V. A. (2014) *Pedahohika vyshchoi shkoly: teoriia, praktyka, istoriia* [Pedagogy of the higher school: theory, practice, history]. Dnipropetrovsk [in Ukrainian].
2. Dyiak V. V. (2018) *Osoblyvosti metodyky vykladannia filosofii (prykladnyi ta teoretychnyi aspekty)* [Peculiarities of philosophy teaching methodology (applied and theoretical aspects)]. *Molodyi vchenyi*, 8(1), 123–127 [in Ukrainian].
3. Kipen V. (2001) *Vykkladachi vuziv: sotsiologichnyi portret* [University teachers: a sociological portrait]. Donetsk : ASTRO [in Ukrainian].

4. Kozlova H.M. (2014) *Metodyka vykladannia u vyshchii shkoli [Teaching methodology in higher education]*. Odesa: ONEU, rotaprynt [in Ukrainian].

5. Onyshchuk O. (2009) Do problemy efektyvnosti vykladannia filosofii [To the problem of the effectiveness of teaching philosophy] *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha», 636: Filosofski nauky, 139–141* [in Ukrainian].

6. Buhrov V. A., Marushkevych A. A., Spitsyn Ye. S. (2016) *Pedahohika vyshchoi shkoly [Higher school pedagogy]*: Kyiv : Kyivskiy universytet [in Ukrainian].

7. Andrushchenko V., Horbunova L., Ziazium L. (2007) *Filosofski zasady transformatsii vyshchoi osvity v Ukraini na pochatku XXI stolittia [Philosophical foundations of the transformation of higher education in Ukraine at the beginning of the 21st century]*. Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].

8. Holmes, N. G., Wieman, C. E. and Bonn, D. A. (2015) 'Teaching critical thinking.', *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America. National Academy of Sciences*, 112(36), pp. 11199–204. doi: 10.1073/pnas.1505329112.